

«...στης θάλασσας τα κύματα...»
Θεατρική Σύνθεση με θέμα τη θάλασσα και τους ανθρώπους της
Δραματουργική επεξεργασία-σύνθεση: Νίκος Γκόβας

Στοιχεία από τη Προετοιμασία: Η Σύνθεση αυτή δοκιμάστηκε σε αρκετά Γυμνάσια και Λύκεια με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά και με διαφοροποιημένο το τελικό σενάριο. Συνήθως η προετοιμασία διαρκεί μια σχολική χρονιά και γίνεται με τη μέθοδο του εργαστηρίου όπου σε κάθε συνάντηση η ομάδα περνά από τα στάδια: ζέσταμα με θεατρικά παιχνίδια, μικρές ασκήσεις αυτοσχεδιασμού και παιχνίδια ρόλων, πολλές σωματικές και κινησιολογικές ασκήσεις (ταμπλώ, δυναμικές εικόνες κ.α), προσπάθεια δραματοποίησης μικρών κειμένων που έχουν προκύψει από την έρευνα, προσπάθεια «μοντάζ» τέτοιων μικρών σκηνών, κλείσιμο με χαλάρωμα. Η έρευνα στρέφεται σε λογοτεχνικά κείμενα και τραγούδια από τα σχολικά και εξωσχολικά βιβλία, σε εικόνες, φωτογραφίες και βίντεο. Στη προσπάθεια να φτιαχτεί το σενάριο η ομάδα αποφασίζει ενότητες όπως «ο αποχωρισμός», «το ταξίδι», «το ναυάγιο», «η ξενιτιά», «η νοσταλγία» κ.λ.π. Η κάθε μια σκηνή ζωντανεύει θεατρικά μόλις η ομάδα αποφασίσει το «Ποιος», το «Που», το «Πότε». Η απόδοση κάθε σκηνής μπορεί να γίνει με ρεαλιστικούς ή μη διαλόγους, με μονολόγους, με διαφάνειες που συνοδεύονται από ταμπλό με σώματα, με βίντεο, με χορογραφία, με μουσική και τραγούδι.

Πρόκειται για μια σύνθεση κειμένων, μουσικής και σωματικών εικόνων και όχι για μια συρραφή λογοτεχνικών κειμένων που απαγγέλλονται. Σημαντικό είναι το καλό σενάριο με τους χαρακτήρες ή τύπους (ναυτικών στο παράδειγμά μας) σε διάφορες καταστάσεις σύγκρουσης. Για να έχουμε θεατρικό έργο, εκτός από τους χαρακτήρες, χρειάζεται και η δραματική σύγκρουση. Άμα βρεθεί το νήμα που δένει τις επιμέρους εικόνες, μπορούμε να φτιάξουμε μια θεατρική παράσταση και όχι μια λογοτεχνική βραδιά. Συνήθως στις συνθέσεις αυτές κρίσιμο ρόλο μπορεί να παίξει ένας «αφηγητής» που βοηθάει στην ενοποίηση των διαφορετικών σκηνών, δίνει τη δυνατότητα για μικρές αλλαγές σκηνικών, εξελίσσει την ιστορία στο χρόνο και στο χώρο. Αυτός ο «αφηγητής»- συνδετικός κρίκος μπορεί να είναι ένα μέλος της ομάδας ή μπορεί να είναι όλος ο «χορός» ή κάποιος μουσικός ή πολλοί διαφορετικοί ρόλοι του έργου.

Μερικά Πλεονεκτήματα: συμμετοχή πολλών μαθητών/μαθητριών, αντιμετώπιση του προβλήματος ρεπερτορίου (μια και μπορεί να προσαρμοστεί τόσο στον αριθμό όσο και στην ηλικία των μελών της ομάδας), πολλοί «πρώτοι» ρόλοι, δυνατότητα σε κάθε μαθητή να πάρει μέρος σε πολλές σκηνές, ομαδικές σκηνές, δυνατότητα για πρόβα σε μικρότερες ομάδες όταν οι μαθητές δεν διαθέτουν πολύ χρόνο, αξιοποίηση διαφόρων ταλέντων και δεξιοτήτων μια και μπορεί εύκολα να ενσωματωθεί ζωντανή μουσική, χορευτές ή μαθητές που τους αρέσει το βίντεο, έρευνα σε πολλά είδη λογοτεχνίας, μουσικής, συμμετοχή στη δημιουργία του σεναρίου κ.α

Τεχνικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν: Σκηνικά: Όλη η σκηνή είναι ένα καράβι, πανιά, ιστία, σχοινιά, κάβοι, ξύλα σαν από ναυάγιο. Πρόβλεψη για προβολή διαφανειών ή βίντεο στα ιστία. Μουσική: Ζωντανή μουσική (πιάνο, κιθάρα, πλευστά, μπουζούκι, φουσαρμόνικα). Ηχογραφημένοι ήχοι και εφέ:

κύματα, ήσυχη και αγριεμένη θάλασσα, γλάροι, αέρας, καταιγίδα, ήχοι λιμανιού. *Βίντεο – διαφάνειες*: πλάνα από πελάγη, λιμάνια, ταρσανάδες, σκαμμένα πρόσωπα ναυτικών, γυναικών κ.α.

ΜΕΡΟΣ Α Η Θάλασσα

Εικόνα 1η – Είσοδος

Να σ' αγναντεύω θάλασσα να μη χορταίνω
απ' το βουνό ψηλά
στρωτην και καταγάλανη και μέσα να πλουταίνω
απ' τα μαλάματα σου τα πολλά.

Να ναι χινοπωριάτικον απομεσήμερο οντάς
μετ' άξαφνη νεροποντή
χυμαει μεσ απ' τα σύννεφα θαμπωτικά γελώντας
ήλιος χωρίς μαντυ.

Να ταξιδεύουν στον αγέρα τα νησάκια, οι κάβοι
τ' ακρογιάλια, σα μεταξένιοι αχνοί,
και με τους γλαρούς συνοδια καπποτ' ένα καράβι
ν ανοίγουν να το παίρνουν οι ουρανοί.

Ξανανιωμένα απ' το λουτρό να ροβολάνε κατου
την κόκκινη πλαγία χορευτικά
τα πεύκα τα χρυσόπευκα, κι ο ανθός του μαλαμάτου
να στάζουν τα μαλλιά τους τα μυριστικά.

Κι αντάμα τους να σέρνουνε στο φωτεινό χορό τους
ως μέσα στο νερό
τα ερημικά χιονόσπιτα, κι αυτά μεσ τ' όνειρο τους
να τραγουδάνε, αξύπνητα καιρό.

Έτσι να στέκω θάλασσα παντοτινέ ερωτά μου
με ματιά να σε χαίρομαι θολά
και να ναι τα μελλούμενα στην απλά σου μπροστά μου
πίσω κι αλάργα βάσανα πολλά.

Ως να με πάρεις κάποτε, μαργιόλα εσύ
στους κόρφους σου απηλά τους ανθισμένους
και να με πας πολύ μακριά απ' τη μαύρη τούτη κόλαση
μακριά πολύ κι από τους μαύρους κολασμένους...
(Κ. Βάρναλης)

μια θαλασσογραφία
θα μας πάρει μακριά...
θα μας πας στα περά μέρη...
Φυσά θάλασσα πλατιά...
Φυσά αγέρι, φυσά αγέρι...
(Δ. Σαββόπουλος)

Εικόνα 2η: Χαιρετισμός στη θάλασσα

... Στις ακρογιαλιές του Όμηρου,
υπήρχε μια μακαριότητα ένα μεγαλείο
που έφτασαν ως τις μέρες μας άθιχτα,
Η πατούσα μας που ανασκαλεύει την
ίδια άμμο το νοιώθει, περπατάμε
χιλιάδες χρονιά, ο άνεμος ολοένα λυγίζει
στις καλαμιές κι ολοένα εμείς υψώνουμε
το πρόσωπο. Κατά που; Ως ποτέ;...

(Οδ. Ελύτης)

... Είμαστε θάλασσα κάτι σαν δυο κόσμοι παράλληλοι.
Παφλάζουμε αδιάκοπα, στις όχθες σου εσύ,
στις λευκές επιφάνειες των χαρτιών μου εγώ,
μελωδώντας τους στίχους μου.

Μουσकेύει η ψυχή μου τα χαρτιά μου
καθώς μουσκεύεις κι εσύ την άμμο στις όχθες σου...

(Νικ. Βρεττάκος)

... Όταν άξαφνα με είδε να στέκομαι
μπροστά της, μόνος, αμήχανος,
με σταυρωμένα τα χεριά, με γνώρισε η θάλασσα.
Εγώ είμαι της είπα, εγώ, δεν κανείς λάθος.
Μη βλέπεις το φαγωμένο μου πρόσωπο,
έχει και η ζωή τη δίκια της αλμυρά.
Μια βλέπεις τα βράχια, μια βλέπεις εμένα.
Δεν κανείς λάθος, φωλιάζουν πουλιά μες στις ρυτίδες μου...

(Νικ. Βρεττάκος)

... Η θάλασσα κρυφομιλά και πλέχει
Καμία φορά σηκώνεται κι ουρλιάζει
Μα πάντοτε τα ύδατα της παραμένουν
θάλασσα της θαλασσής....

(Α. Εμπειρικός)

... Μα τι γυρεύουν οι ψυχές μας ταξιδεύοντας
πάνω σε καταστρώματα κατελυμενων караβιών.
Μα τι γυρεύουν οι ψυχές μας ταξιδεύοντας
πάνω στα σαπισμένα θαλασσιά ξύλα από λιμάνι σε λιμάνι;...

(Γ. Σεφέρης)

... Η ψυχή μου στα μετρά σου, διπλωμένη
στα βάθη μου ξεδιπλωνόταν κάποτε
κι απλωνόταν σε όλη την έκταση πάνω σου.
Γινόμαστε ένα. Γιομίζαμε όλον τον
γύρω μας ουράνιο ορίζοντα. Έτσι που τα βουνά
ως να ήταν караβιά μας διαπλέανε ταξιδεύοντας...

(Νικ. Βρεττάκος)

... Εγώ είμαι λοιπόν ο μικρός, ο ασήμαντος.
Το παιδί που ξυπόλητο, με βρεγμένα ποδιά,
βουλιαγμένα στην άμμο, του μιλούσες και σου μιλούσε.
Όμως εσύ, ήξερες πράγματα περισσότερα,
επειδή ήσουν παρούσα στον κόσμο από πάντοτε.
Και μου μιλούσες για την Αργώ, το σεληνόφως που χρύσωνε

τα μαλλιά του Οδυσσέα, τον μέγιστο στόλο σου (όλων των ειδών τα σκαριά που ελλιμένιζες στο βυθό σου) κι ακόμα για το άπειρο, οπού ανακύκλωνες το μεγαλείο σου, θάλασσα, κι αλλά πολλά. Ενώ εγώ σου απαντούσα με το ίδιο χαμόγελο που μιλούσα στο γύρο πολύμορφο θαύμα που λέγεται Κόσμος. Λόγον άλλο πληρέστερο να μιλώ με το θείο σύμπαν δεν είχα...
(Νικ. Βρεττάκος)

... Το σχολικό μου βιβλίο το ξεχνούσα εδώ, ριγμένο στην άμμο σου και διάβαζα, εσένα. Μου μάθαινες, το μεγαλείο του χρώματος του φωτός και του ήχου, μου μόρφωνες θάλασσα την ψυχή...
(Νικ. Βρεττάκος)

.. ίσως είναι το μητρικό σου αλάτι που σήμερα μ έφερε θάλασσα πάλι κοντά σου. Άλλα κι αν ακόμη δεν είσαι μητέρα μου, μοιάζουμε πάντως. Μπορεί τα λόγια μου να είναι αέρας σαν τα δικά σου. Καιρός είναι άλλωστε να αφήσουμε τα όνειρα σαν μια φούχτα άμμο που τη ρίχνουμε πίσω μας. Αρκεί πως αυτός ο παράδοξα όμορφος κόσμος μας μάγεψε. Μεθύσαμε θάλασσα! Τόσο η ψυχή μου όσο κι εσύ, τον γιομίσαμε κύματα
...
(Νικ, Βρεττάκος)

... Η θάλασσα είναι η μονή μου αγάπη. Γιατί έχει την όψη του ιδανικού. Και το όνομα της είναι ένα θαυμαστικό. Δε θυμάμαι το πρώτο αντίκρουσμα της. Χωρίς άλλο θα κατέβαινα από μια κορφή, φέρνοντας αγκαλιές λουλούδια. Παιδί ακόμα, εσκεπτόμουν το ρυθμό του φλοίσβου της. Ξαπλωμένος στην αμμουδιά, εταξίδευα με τα караβιά που περνούσαν. Ένας κόσμος γεννιόταν γύρω μου. Οι αύρες μου άγγιζαν τα μαλλιά. Άστραφτε η μέρα στο πρόσωπο μου, στα χαλίκια. Όλα μου ήταν ευπρόσδεκτα: ο ήλιος τα λευκά σύννεφα, η μακρινή βοή της. Άλλα η θάλασσα, επειδή ήξερε, είχε αρχίσει το τραγούδι της, το τραγούδι της που δεσμεύει και παρηγορεί. Είδα πολλά λιμάνια. Στοιβαγμένες πράσινες βάρκες επήγαιναν δωθε-κηθε σαν εύθυμοι μικροί μαθητές. Κουρασμένα πλοία, με ονόματα περίεργα, εξωτικά, ύψωναν κάθε πρωί τη σκιά τους. Άνθρωποι σκεπτικοί, ώριμοι από την άλμη, ανέβαιναν σταθερά τις απότομες κρεμαστές σκάλες. Άγρια περιστέρια ζυγιάζονταν στις κεραίες...
(Κ. Καρυωτάκης. Το Εγκώμιο της θάλασσας)

Τζαμάικα

Κάθε πρωί που κίναγα να πάω στη δουλειά,
φεύγανε σαν πουλιά τα ψαροκάικα.
Κάθε πρωί σκαρώναμε μαζί με το Μήνα,
ταξίδια μακρινά ως τη Τζαμάικα.

Κι αρμενίζαμε στα πέλαγα αγάπη μου παλιά,
κι υστέρα το βραδάκι μεθυσμενακι στα καπηλιά,
σ έπινα κοριτσάκι σαν το κρασάκι γουλιά γουλιά.

Χροδιά στο μεροκάματο κοπίδι και σφυρί,
έφτιαξα ένα σκαρί για το χατίρι σου,
σκάλισα στη γκριμάτσα του γοργόνα θαλασσιά,
κι έγινα μια βραδιά караβοκύρης σου.
(Μ. Λοιζος, Λ. Παπαδόπουλος)

Εικόνα 3η: Ο Αποχωρισμός, Το Κατευόδιο

(σε ζευγάρια διαφόρων ηλικιών, μάνα-γιος, νέος-νέα, κοριτσάκι-αγοράκι κ.λ.π
Στο τέλος κάθε διαλόγου τα αγόρια-ναυτικοί ανεβαίνουν στο καράβι
«παγώνοντας» την εικόνα, τα κορίτσια στην άκρη στο γιαλό φτιάχνουν το
«χορό» των γυναικών)

Ένας ναύτης ψηλά
στα κάτασπρα ντυμένος
τρέχει μεσ στο φεγγάρι

κι η κοπέλα απ τη γης
με τα κόκκινα ματιά
λέει ένα τραγούδι
που δε φτάνει ως το ναύτη

Φτάνει ως το λιμάνι
φτάνει ως το καράβι
φτάνει ως τα κατάρτια
Μα δε φτάνει ψηλά στο φεγγάρι...
(Μ. Σαχτούρης)

Αγόρι: Από μικρός την αγαπούσα τη θάλασσα. Τα πρώτα βήματα μου,
στο νερό τα έκαμα. Το πρώτο μου παιγνίδι ήταν ένα κουτί από λουμίνια
μ ένα ξυλάκι ορθό στη μέση για κατάρτι, με δυο κλωστές για παλαμάρια,
ένα φύλλο χαρτί για πανάκι και με την πύρινη φαντασία μου που το
έκανε μπάρκο τρικούβερτο.

Κορίτσι: Μακριά, μακριά, παιδί μου, από τ άτιμο στοιχείο! Δεν έχει πίστη,
δεν έχει έλεος. Λάτρευε τη όσο θες, δόξασε την εκείνη το σκοπό της.
Μην κοιτάς που σου χαμογελά, που σου τάζει θησαυρούς. Αργά η
γρήγορα θα σου σκάψει το λάκκο η θα σε ρίξει πετσά και κόκαλο,
άχρηστο στον κόσμο.

Αγόρι: Πήγα και το έριξα στη θάλασσα με καρδιοχτύπι. Αν θέλεις, ήμουν
κι εγώ μέσα. Μόλις όμως το απίθωσα βούλιαξε στο πάτο. Μα δεν
άργησα να κάνω μεγαλύτερο από σανίδια. Ο ταρσανάς για τούτο ήταν
στο λιμανάκι του Αι-Νικόλα. Το έριξα στη θάλασσα και τ ακολούθησα
κολυμπώντας ως την εμπάτη του λιμανιού, που το πήρε το ρέμα μακριά.
Αργότερα έγινα πρώτος στο κουπί, στο κολύμπι πρώτος, τα λέπια μου
έλειπαν...

(Αντρέας Καρκαβίτσας, Διασκευή, Τα Λογία της Πλώρης)

Κορίτσι: Πόσες ημέρες δίχως όνομα Πόσες αυγές
Ποσά φευγάτα δειλινά
Το κύμα φεύγει κι επιστέφει

στην ίδια πάντοτε αμμουδιά
Βραδιάζει, ξημερώνει,
κι εμείς ολοένα αναμετράμε,
Ποσά караβιά που
ξεκίνησαν χωρίς εμάς...
(Μελισσανθη)

Αγόρι: Φεύγω στα караβιά, θα με περιμένεις;
Κορίτσι: -θάλασσα είμαι κοπελιά και νύφη θε να γίνω
τ άλλο ταξίδι φερτόν μου κι ο,τι μου πεις το δίνω.
(Δημοτικό)

Γιος: Μη με μαλώνεις manά μου και μη με παραπαίρνεις
ταχιά σ αφήνω την υγεία και πάω με τα караβιά
θα κανείς χρόνους να με δεις, καιρό να λάβεις γράμμα
θ ασπρίσουν τα ματάκια σου τηρώντας τις στρατούλες
και θα μαλλιάσει η γλωσσά σου ρωτώντας τους διαβατές:
Μάνα: Διαβατές που διαβαίνετε στρατιώτες που περνάτε
μην είδατε το γιόκα μου το γιόκα το δικό μου;
-Εψές, προψές τον είδαμε κάτω στις μαύρες θάλασσες...
θάλασσα manά γίνε του καλύτερη από μένα
και μην κοιτάς τα ματιά μου, ας είναι βουρκωμένα.
(Δημοτικό)

Νέος: Σμαραγδή, Σμαραγδή... Σμαραγδή, εσύ πολλές φορές σήκωσες
κεφάλι εναντία στον καιρό, ταξίδεψες κόντρα και τα βγαλες περά δίχως
να χάσεις τη ρότα σου. Όμως κι εγώ παλικάρι είμαι, απ όλα τα παλικαριά
πιο παλικάρι. Και συ είσαι η κόρη της γοργόνας, που χρονιά σε γύρευα
με το καράβι μου, από τη μια θάλασσα στην άλλη. Τώρα που σε βρήκα
θα σε πάρω γυναίκα μου.

Σμαραγδή: -Και τι θα με κανείς υστέρα, βρε Μανόλη;

Νέος: Τι θα σε κάνω; Δε θέλω να δουλεύεις να βασανίζεσαι, θέλω μονό
να τρως, να πίνεις και να στολιζεσαι. Να κάθεσαι πάνω σ ένα ψηλό
μπαλκόνι όλο γαρουφαλιές ανοιγμένες και να με περιμένεις να γυρίσω.
Να τρως με τα ματιά σου τη θάλασσα μακριά. Και να λες: Ακόμα δε
φάνηκε το καράβι; Να κάθεσαι στις Παναγίας τα ράχτα, να κουνάς το
μαντήλι και όλοι να λεν: Είναι η Σμαραγδή η γοργόνα, και χαιρετά τον
καπετάνιο που πλεύρισε στο μουράγιο. Και θα σ αγαπούσα, ω πως θα
σ' αγαπούσα. Σμαραγδή, Σμαραγδουλα μου. Τι λες;

Σμαραγδή: -Καλό ταξίδι, Μανόλη... Όχι Μανόλη... γιατί απ όλα πιο
ακριβό μου είναι τούτη η λευτεριά μου που από παντού μου την
κατατρέχουν. Έχω μέσα μου κλεισμένη μια αγρία χαρά για τούτο το
αγαθό που κατέχω. Να μη νιώθω αφέντη πάνω μου, να μ αφήνουν να
κυβερνώ τη ζωή μου αυτεξούσια σαν τη βάρκα μου. Κάθε φορά που θα
μου κόψει το μυαλό να σηκώνω το κόκκινο λατίνι και να τραβώ ανοιχτά
πάνω στα χαρούμενα κύματα, που μου ρίχνουν φούχτες στο πρόσωπο
και στα μαλλιά. Κι εγώ να κυβερνώ με το δοιάκι και τη σκότα, κι η βάρκα
ν' ακρίζει τα κύματα, και ν ακουμπώ τη μάσκα στο μάγουλο της
θάλασσας. Και να μην είναι γύρω μου παρά οι γλαροί και το γαλάζιο
πάνω και κάτω... Αχ βρε Μανόλη... τίποτα δεν κατάλαβες ακόμα...

(Στρ. Μυριβήλης, Η Παναγιά η Γοργόνα, διασκευή)

KUROSIVO

Πρώτο ταξίδι έτυχε ναύλος για το Νότο,
δύσκολες βάρδιες κακός, ύπνος και μαλάρια.
Είναι παράξενα της Ίντιας τα φανάρια
και δεν τα βλέπεις, καθώς λένε, με το πρώτο.

Περά απ τη γέφυρα του Αδάμ, στη Νότιο Κίνα,
χιλιάδες παραλάβαινες τσουβαλιά σόγια.
Μα ούτε στιγμή δεν αλησμόνησες τα λογία
που σου πάνε μια κούφιαν ώρα στην Αθήνα.

Στα νύχια μπαίνει το κατράμι και τ ανάβει,
χρονιά στα ρούχα το ψαρόλαδο μυρίζει,
κι ο λόγος της μεσ στο μυαλό σου να σφυρίζει,
ο μπούσουλας είναι που στρέφει η το καράβι;

Νωρίς μπατάρισε ο καιρός κι έχει χαλάσει.
Σκαντζάρισες, μα σε κρατά λύπη μεγάλη.
Απόψε ψόφησαν οι δυο μου παπαγάλοι
κι ο πίθηκος που χα με κούραση γυμνάσει.

Η λαμαρίνα! ... η λαμαρίνα όλα τα σβήνει
Μας έσφιξε το KUROSIVO σα μια ζώνη
κι εσύ κοιτάς ακόμη πάνω απ το τιμόνι,
πως παίζει ο μπούσουλας καρτίνι με καρτίνι.
(*N. Καββαδίας, θ. Μικρούτσικος*)

Εικόνα 4η: Το ταξίδι και το κάλεσμα των σειρήνων...

...Των γλυκοκέλαηδων σειρήνων ν αποφύγω
τη λαλιά και τ ανθηρό λειβάδι.
Κι εγώ μοναχός ν ακούσω τη φωνή τους.
Μα να με δέσετε σφιχτά ολόρθον στο κατάρτι,
να μη μπορώ να κινηθώ, και σφίξτε τις άκρες.
Κι αν σκούζω και παρακαλώ να λύσετε τα δεσμά μου,
σεις τότε να μου σφίγγετε πιο δυνατά τα σώμα...
(*Όμηρου Οδύσσεια, μετ. Ν. Καζαντζάκης*)

Το τραγούδι των σειρήνων...

Τα νερά φωτίστηκαν, κι όλα τα φεγγάρια, που μικρός λαχτάρησες,
γλιστρούνε στα δικά μας μαξιλάρια.
Ταξιδιώτη αν ζητάς τη μικρή σου χωρά, φέγγει εδώ λαμπρότερη,
απ ότι στων ονείρων σου την ώρα.
Ακου, ακου, έλα, έλα.... Οι σειρήνες σε καλωσορίζουν
Κόψε τους δεσμούς που σε γυρίζουν

Ψέμα είναι η πατρίδα και μια τρελά. Έλα.
Χρόνος δεν υπάρχει εδώ, δεν υπάρχει πόνος μόνο μια τρελή χαρά,
που μέσα της ποτέ δεν είσαι μονός.
Σαν παιχνίδι πλούσιο που όλο ξαναρχίζει, δίχως βάρος της δουλειάς,
αιωνία τη ζωή σου θα κερδίζεις.
(στιχοι Ξ. Καλογεροπούλου- μουσική Β. Πιερρακέας)

Σειρήνων μεν πρώτον ανάγει θεσπεσιάων
φθόγγον αλεύασθαι και λειμών ανθεμόεντα...
(Όμηρου Οδύσσεια)

Εικόνα 5η: Τα Ναυάγια

Μεσ στου Αιγαίου... Μεσ του Αιγαίου τα νερά
Άγγελοι φτερουγάνε...
(Νησιωτικό)

Του Κυρ-Βορια

... Ο Κυρ-Βοριάς παράγγειλε νούλω των караβιώνε:
-Καραβιά π αρμενίζετε, κάτεργα που κινάτε,
εμπάτε στα λιμάνια σας, γιατί θε να φυσήξω,
ν ασπρίσω κάμπους και βουνά, να κρυώσω κρύες βρυσούλες,
κι όσα βρω μεσοπέλαγος, στεριάς θε να τα ρίξω.
Κι όσα караβιά τ άκουσαν, όλα λιμάνια πιάνουν,
του κυρ Αντρια το κάτεργο μέσα βαθιά αρμενίζει.
-Δε σε φοβούμαι, κυρ Βοριά, φυσήσεις δε φυσήσεις,
τι έχω καράβι από κάρυα και τα κουπιά πυξάρι,
έχω κι αντένες μπρούντζινες κι ασάλενια κατάρτια,
έχω πανιά μεταξωτά της Προύσας το μετάξι,
έχω και караβόσκοινα από ξανθής μαλλάκια,
κι έχω και ναύτες διαλεχτούς, όλο άντρες του πολέμου,
κι έχω κι ένα ναυτόπουλο, που τους καιρούς γνωρίζει,
και εκεί που στήσω μια φορά την πλώρη, δε γυρίζω...

Γυναίκες: Στο πα και στο ξαναλέω,
στο γιαλό μην κατεβείς,
τι ο γιαλός κάνει φουρτούνα,
και σε πάρει και χαθείς.

Ναυτικοί: Κι αν με πάρει που με πάει,
κάτω στα βαθιά νερά,
κάνω το κορμί μου βάρκα
και τα χεριά μου κουπιά,
το μαντίλι μου πανάκι,
μπαίνω, βγαίνω στη στεριά...
(Νησιωτικό)

-Ανέβα βρε ναυτόπουλο, στο μεσιανό κατάρτι,

για να διαλέξεις τον καιρό, να ιδείς για τον αέρα.
Παιζογελώντα ανέβαινε, κλαίοντας κατεβαίνει.
-Το τι είδες βρε ναυτόπουλο, αυτού ψηλά που πήγες;
-Είδα τον ουρανό θολό και τ άστρα ματωμένα,
είδα τη μπόρα που άστραψε και το φεγγάρι εχάθη,
και στης Αττάλειας τα βουνά αστροχαλάζι πέφτει.
Ώστε να ειπεί να καλοειπεί, να καλοκουβεντιάσει,
βαριά φουρτούνα πλάκωσε και το τιμόνι τρίζει,
ασπρογουαλίζει η θάλασσα, σιουρίζουν τα κατάρτια,
σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει το καράβι,
σπιλιάδα του ήρθε από τη μια, σπιλιάδα από την άλλη,
σπιλιάδα από τα πλαγία του κι εξεσανίδωσέ το.
Γιόμισε η θάλασσα πανιά, το κύμα παλικαριά,
και το μικρό ναυτόπουλο σαράντα μίλια πάγει.

... Άκουσα τη φωνή καθώς εκοίταζα στη θάλασσα να ξεχωρίσω ένα
καράβι που το βούλιαξαν εδώ και χρονιά. Το λεγαν Κίχλη, ένα μικρό
ναυάγιο. Τα κατάρτια σπασμένα, κυματίζανε λοξά στο βάθος, σαν
πλοκάμια η μνήμη ονείρων, δείχνοντας το σκαρί του, στόμα θαμπό
κάποιου μεγάλου κήτους νεκρού, σβησμένο στο νερό. Μεγάλη
απλωνότανε γαλήνη....

(Γ. Σεφέρης, Ναυάγιο η Κίχλη)

... Το σκάφος Αρχάγγελος βοήθησε ο θεός και αναδύθηκε, αλλά δίχως
πρύμνη και πλώρη, με σπασμένα τα ξάρτια του και χαμένο σχεδόν το
μεγάλο του πλήρωμα Και μπόρεσε τέλος να φτάσει ως εδώ, στην όχθη
της θάλασσας, την όχθη του κόσμου συνεχίζοντας η τελειώνοντας το
ταξίδι του....

(Νικ. Βρεττάκος, Το σκάφος Αρχάγγελος)

... Ένας βυθός γιομάτος κόκαλα και στολίδια...Είναι ακόμα κι ένα
σιδερένιο κουτί με γράμματα, που απάνω του βρίσκεται κάτι λιωμένο σε
σχήμα χεριού. Αυτή που τα γράψε κοιμάται σε ξένο κρεβάτι. Λαχανιάζει
κάτου από ξένη ανάσα. Τίποτε δεν ταραάζει τον ύπνο της. Ούτε η
θάλασσα που χτυπάει το νησιωτικό σπίτι της στο κατώφλι, όπως έρχεται
από μακριά. Αν είναι μανά, καρφώνει τα παραθύρια της, τα βαφεί μαύρα
απέξω και δεν μαγειρεύει ποτέ φαρί. Αν είναι αδερφή... κάποτε σταματά
νε κλαίει κανείς.... Μοναχά η μανά δε βαριέται να κλαίει, ωστόσο τα
κλείσει.

Οι μεγάλοι δεν κλαίνε. Όμως, είναι ένας κόμπος που ανεβαίνει, ένας
βρόγχος. Είναι εκείνο που κάνει τους στεριανούς να γραφούν, βιβλία και
τους ναύτες να σκαλίζουν και να αρματώνουν μέσα σε μπουτίλιες καΐκια η
να ζωγραφίζουν το κορμί τους....

(Ν. Καββαδίας, Ναυάγιο η Ελπίς)

... θάλασσα-θαλασσάκι μου...

θάλασσα τους θαλασσινούς, θαλασσάκι μου.

Μην τους θαλασσοδέρνεις, θαλασσάκι μου,

και φέρε το παιδάκι μου.

Η κοπελιά είναι μικρή, θαλασσάκι μου,

Και δεν της παν τα μαύρα, θαλασσάκι μου...

(Νησιωτικό)

... Όλες οι μανές κλαίγανε κι όλες παρηγοριούνται, μα μια μανούλα ενού παιδιού παρηγοριά δεν έχει. Βάνει τις πέτρες στην ποδιά, τα τρόχαλα στον κόρφο, πετροβολάει τη θάλασσα και τροχαλάει το κύμα. θάλασσα, πικροθάλασσα και πικροκυματούσα, απόπνιξες το παιδάκι μου, κι άλλο παιδί δεν έχω

(Δημοτικό)

θάλασσα, πικροθάλασσα
πως να σε καλοπιάσω;
Ν αφήσεις πια τον κύρη μου
και τον караβοκύρη μου,
ν αφήσεις πια τον κύρη μου
για να τον ξαποστάσω.

Τον γιο μου τον μονάκριβο
ποιο κύμα τον χτυπάει;
Για σένανε μ αρνήθηκε
κι ούτε που με λυπήθηκε
κι άλληνε π αγαπάει.

θάλασσα, πικροθάλασσα
τι τάμα να σου κάμω;
Ν ανοίξει το σπιτάκι μου
να φύγει το φαρμάκι μου,
να ανοίξει το σπιτάκι μου
με γέλιο να πεθάνω...

(Λ.. Παπαδόπουλος)

... Δε φταίω η δόλια θάλασσα, δε φταίω εγώ το κύμα,
μον φταίει ο πρωτομάστορας που φτιάνει τα караβιά,
και τα πελέκαγε φτενά και τα γυρίζει ο αέρας,
και χάνω τα караβιά μου που είναι δικά μ στολίδια,
χάνω τα παλικαριά μου, οπού με τραγουδάνε

(Παραλογή, Ο Κυρ- Βοριάς)

ΜΕΡΟΣ Β...Οι θαλασσινοί...

Εικόνα 6^η: Το καρνάγιο

(συνομιλία στο λιμάνι ή σε χώρο εγκαταλειμμένων караβιών)

Το πέλαγο είναι βαθύ
η αγάπη είναι μεγάλη
έχω ένα πόνο στη ψυχή
και ποιος θα μου τον βγάλει...

(Μ. Χατζιδάκις)

... Τα πάμε τα караβιά η μας πάνε; Τα λένε σίδερα, λαμαρίνες...
Υπάρχουν караβιά μ αρσενικό όνομα και είναι θηλυκά και το ανάποδο.
Είναι και κάτι αλλά, που σε μισούν από την πρώτη στιγμή που πατάς το
ποδάρι σου απάνω τους, σε διώχνουν, σε σπρώχνουν, σκοντάφτεις

στους αυλούς, στα κρουζετα, κι αλλά που σε θέλουνε, σε κάνουνε βίδα τους, καρφί και σκαρμό τους...Σταντάρδο. Σίδερα... Χαρά στο πράμα! Να βάλεις μια δεκάρα στην μπάντα και να τα μουντζώσεις για πάντα, να μην κατεβαίνεις στο γιαλό. Να μην τα θυμάσαι...Όμως ποιος είδε πιο ανοιχτές πληγές απ αυτές της σκουριάς στα πλευρά τους η της παλιωμένης μοράβιας; Ποιος άκουσε πιο ανθρωπινό κλάμα από τούτο της τσιμινιέρας που μαρκαλίζει την ομίχλη, η από κείνο που λαχάινει σε θύελλα, χωρίς κανένα χέρι να σύρει το σύρμα της σφυρίχτρας; Να σκούζει μοναχή της, καθώς παντρεύεται με τον άνεμο...Δυο ματιά. Πράσινο το να, σμαραγδί. Τ άλλο κόκκινο, ρουμπίνι. Τα λένε πλευρικά. Φωτά γραμμής. Είναι ματιά. Τα караβιά δεν τα πάμε. Μας πάνε....
(N. Καββαδίας, Βάρδια)

... Ένα καράβι απ τον Περαια...
Ένα καράβι απ τον Περαια
έχει σαλπάρει για μακριά,
μα κάποιος ναύτης που είναι μέσα,
το νου του πάντα τον έχει στη στεριά.

Καπετανέοι, και τόσοι άλλοι
λοστρόμοι, ναύτες, μηχανικοί
καθένας έχει και τον καημό του,
έτσι είμαστε όλοι εμείς οι ναυτικοί.
(Γ. Μητσακης)

Εικόνα 7^η: Οι γυναίκες

Μαραμπού...
Λένε για μένα οι ναυτικοί που εζήσαμε μαζί
πως είμαι κακοτράχαλο τομάρι διεστραμμένο,
πως τις γυναίκες μ ένα τρόπο ύπουλο μισώ,
κι ότι μ αυτές να κοιμηθώ ποτέ μου δεν πηγαίνω.

Ακόμα, λένε πως τραβώ χασίσι και κοκό,
πως κάποιο πάθος με κρατεί φριχτό, και σιχαμένο,
κι ολόκληρο έχω το κορμί με ζωγραφιές αισχρές

σιχαμερά παράξενες, βαθιά στιγματισμένο.
Ακόμα λένε πράματα φριχτά πολύ,
που ειν όμως ψέματα χοντρά και κατασκευασμένα,
κι αυτό που εστοιχισε σε με πληγές θανατερές
κανείς δεν το μαθέ, γιατί δεν το πα σε κανένα.

Μ απόψε τώρα που έπεσεν η τροπική βραδιά,
και φεύγουν προς τα δυτικά των Μαραμπού τα σμήνη,
κάτι με σπρώχνει επίμονα να γράψω στο χαρτί,
εκείνο, που παντοτινή κρυφή πληγή μου εγίνη.
Ήμουνα τότε δόκιμος σ ένα λαμπρό ποστάλ,
και ταξιδεύαμε Αίγυπτο, γραμμή Νότιο Γαλλία.
Τότε τη γνώρισα, σαν ανθός έμοιαζε αλπικό,

και μια στενή μας έδεσεν αδελφική φίλια

Αριστοκρατική, λεπτή και μελαγχολική,
κόρη ενός πλουσίου Αιγυπτίου οπού χε αυτοκτονήσει,
ταξίδευε τη λύπη της σε χώρες μακρινές,
μήπως εκεί γινότανε να την ελησμονήσει

Πάντα σχεδόν της Μπασκιρτσέφ κρατούσε το Ζουρνάλ,
και την Αγία της Άβιλας παράφορα αγαπούσε,
συχνά στίχους απάγγελνε θλιμμένους γαλλικούς,
κι ώρες πολλές μπρος τη γαλάζια έκταση εκοιτούσε.

Κι εγώ, που μόνον εταίρων εγνώριζα κορμιά,
κι είχα μιαν άβουλη ψυχή δαρμένη απ τα πελάη,
μπροστά της εξανάβρισκα την παιδική χαρά
και, σαν προφήτη, εκστατικός την άκουα να μιλάει.

Ένα μικρό της πέρασα σταυρόν απ το λαιμό
κι εκείνη ένα μου χάρισε μεγάλο πορτοφόλι
κι ήμουν ο πιο δυστυχισμένος άνθρωπος της γης,
όταν εφτάσαμε σ αυτήν που θα φεύγε, την πόλη.

Την εσκεφτόμουνα πολλές φορές στα φορτηγά,
ως ένα παραστάτη μου κι άγγελο φύλακα μου,
και μια φωτογραφία της στην πλώρη ήταν για με
όαση, που ένας συναντά μεσ στην καρδιά της Άμμου.

Νομίζω πως θε να πρεπε να σταματήσω εδώ.
Τρέμει το χέρι μου, ο θερμός αγέρας με φλογίζει
Κάτι άνθη εξάισια τροπικά του ποταμού βρωμούν,
κι ένα βλακώδες Μαραμπού παράμερα γρυλίζει

θα προχωρήσω! Μια βραδιά σε πόρτο ξενικό
είχα μεθύσει τρομερά με ουίσκι, τζιν και μπύρα,
και κατά τα μεσάνυχτα, τρικλίζοντας βαριά,
το δρόμο προς τα βρωμερά, χαμένα σπίτια επήρα.

Αισχρές γυναίκες τραβαγαν εκεί τους ναυτικούς,
κάποια μ αρπαξ απότομα, γελώντας, το καπέλο
παλιά συνήθεια γαλλική του δρόμου των πόρνων
κι εγώ την ακολούθησα σχεδόν χωρίς να θέλω.

Μια καμάρα στενή, μικρή, σαν όλες βρωμερή,
οι ασβέστες απ τους τοίχους της επέφτανε κομμάτια,
κι αυτή ράκος ανθρωπινό που εμίλαγε βραχνά,
με σκοτεινά, παράξενα, δαιμονισμένα ματιά.

Της είπα κι έσβησε το φως. Επέσαμε μαζί.
Τα δάχτυλα μου καθαρά μετρααν τα κοκάλα της.
Βρωμούσε αφέντι. Εξύπνησα, ως λένε οι ποιητές,

μόλις εσκόρπιζε η αυγή τα ροδοπέταλα της.

Όταν την είδα και στο φως τ'αχνό το πρωινό,
μου φάνηκε λυπητερή, μα κολασμένη τόσο,
που μ'ένα δέος αλλόκοτο, σα να χα φοβηθεί,
το πορτοφόλι μου έβγαλα γοργά να την πληρώσω.

Δώδεκα φράγκα γαλλικά. Μα έβγαλε μια φωνή
κι είδα μια εμένα να κοιτά με μάτι αγριεμένο,
και μια το πορτοφόλι μου... Μ'απόμεινα κι εγώ
ένα σταυρόν απάνω της σαν είδα κρεμασμένο.

Ξεχνώντας το καπέλο μου βγήκα σαν τον τρελό,
σαν το τρελό που αδιάκοπα τρικλίζει και χαζεύει,
φέρνοντας μέσα στο αίμα μου μια αρρώστια τρομερή,
που ακόμα βασανιστικά το σώμα μου παιδεύει.

Λένε για μένα οι ναυτικοί που εκάναμε μαζί
πως χρονιά τώρα με γυναίκα εγώ δεν έχω πέσει,
πως είμαι παλιοτόμαρο και πως τραβάω κοκό,
Μ'αν ήξεραν οι δύστυχοι θα μ'είχαν συγχωρέσει...

Το χέρι τρέμει... Ο πυρετός... Ξεχάστηκα πολύ,
ασάλευτο ένα Μαραμπού στην όχθη να κοιτάζω.
Κι έτσι καθώς επίμονα κι εκείνο με κοιτά,
νομίζω πως στη μοναξιά και στη βλακεία του μοιάζω. ..
(Ν. Καββαδίας, Μαραμπού)

...Και γιατί δεν μας το λες...
Της θάλασσας βαστώ κακία αμαν-αμαν
του βαποριού αμάχη,
που πήρε την αγάπη μου αμαν-αμαν
και τηνε χαίροντ' άλλοι.
Και γιατί δεν μας το λες,
τον πόνο που χεις κι όλο κλαις.
Βρε και γιατί δεν άνοιξες,
παρά το τζαμί σφάλισες.
Παναθεματη τη στιγμή κορίτσι μου,
παναθεμα την ώρα,
οπού σε πρωτογνώρισα μικρούλα μου,
σε τούτη δα τη χωρά. Και γιατί
(Γ. Κατσαρός)

Εικόνα 8^η: Η πίπα

... Οι γεροί ναυτικοί
που δεν έχουν καΐκι,
που δεν έχουν πια δίχτυα
κάθονται στο βράχο

και καπνίζουν την πίπα τους.
Ταξίδια, σκιά και μετάνοια
Όμως εμείς
δεν ξέρουμε τίποτα
απ τη σταχτή στη γεύση του ταξιδιού...
(Γ. Ρίτσος, Το Εμβατήριο του Ωκεανού)

Έχω μια πίπα...-...Ένας νέγρος θερμαστής από το Τζιμπουτι...
... Έχω μια πίπα ολλανδική από ένα μαύρο ξύλο,
οπού πολύ παράξενα την έχουν σκαλισμένη.
Έχει το σχήμα κεφαλιού γοργόνας με πλουμίδια.
Κι ένας σ' εμε ναύτης Δανός την έχει χαρισμένη.

Ο Γουίλλη, ο μαύρος θερμαστής από το Τζιμπουτί,
όταν από τη βάρδια του τη βραδινή σχολνούσε,
στην καμάρα μου ερχότανε γελώντας να με βρει,
κι ώρες πολλές για πράγματα περίεργα μου μιλούσε.

Και μου πε αυτός πως μια φορά του την επούλησε ένας,
στην Αλεξαντρία, έμπορος ναρκωτικών, Αράπης,
και στον Αράπη - λέει - αυτόν, την είχε δώσει κάποια,
σε κάποιο πόρτο μακρινό, γυναίκα της αγάπης.

... Μου λέγε πως καπνίζουν στο Αλγέρι το χασίς
και στο Αντεν πως, χορεύοντας, πίνουν την άσπρη σκόνη,
κι έπειτα πως φωνάζουν και πως μονολογούν,
όταν η ζάλη με όνειρα περίεργα τους κυκλώνει.

Πολλές φορές, τις βραδινές σκοτεινιασμένες ώρες
ανάβοντας την πίπα αυτή, σε μια γωνία καπνίζω,
κι ο γκρίζος βγαίνοντας καπνός σίγα με περιβάλλει,
κάνοντας ένα γύρω μου κενό μαβί και γκρίζο.

... Μου λέγε ακόμα πως είδε αυτός, μια νύχτα που χε πει,
πως πάνω σ' άτι εκάλπαζε, στην πλάτη της θαλασσίας,
και πισωθε του ετρέχανε γοργόνες με φτερά.
-Σαν πάμε στο Αντεν, μου λέγε, και συ θα δοκιμάσεις.

Και ποτέ μια ψήλη, ο καπνός, γυναίκα σχηματίζει,
ποτέ ένα πόρτο ξενικό πολύ και μακρυσμένο.
Και βλέπω μεσ στους δρόμους του τους κρύους και βραδισμένους
να περπατά έναν ύποπτο Αράπη μεθυσμένο.

... Εγώ γλυκά του χάριζα και λάμες ξουραφιών
και του λεγα πως το χασίς τον άνθρωπο σκοτώνει,
και τότε αυτός συνήθιζε, γελώντας τρανταχτά,
με το να χέρι του ψηλά πολύ να με σηκώνει.

Και βλέπω πάλι, άλλες φορές, μια γρήγορη γαλέρα,
με τα πανιά της ανοιχτά στο αβέβαιο ν αρμενίζει

κι απάνω στο μπαστούνι της να κάθεται ένας ναύτης,
να χει μια πίπα - όπως αυτήν εγώ - και να καπνίζει.

... Μέσ' το τεράστιο σώμα του είχε μι αθώα καρδιά.
Κάποια νυχτιά, μέσα στο μπαρ Ρετζινα - στη Μαρσίλια,
για να φυλάξει ε με νάνε από ένα Ισπανό,
έφαγε αυτός μιαν αδειανή στην κεφαλή μπουτίλια

Έχω μια πίπα ξύλινη παράξενα γλυμμένη.
Βλέπω καπνίζοντας τα πιο παράδοξα όνειρα μου.
Σκέφτομαι: θα ναι μαγική. Μα πάλι λέω: Μη φταίει
ο εγγλέζικος βαρύς καπνός και η νευρασθένεια μου;

... Μια μέρα τον αφήσαμε στυγνό απ τον πυρετό
περά στην Άπω Ανατολή να φλέγεται να λιώνει.
θεέ των Μαύρων, τον καλό συγχώρεσε Γουιλ
και δοστού εκεί που βρίσκεται λίγη από την άσπρη σκόνη.
(*N. Καββαδίας, Μαραμπού - N. Καββαδίας, Θ. Μικρούτσικος*)

Εικόνα 9^η: Σε ένα λιμάνι μακρινό

Παιδιά: Λατρεύω τους γλαρούς ... περήφανα πουλιά.
Ναυτικός: Τι λες μωρέ... Στεριανά σαν κι εσένα. Τραβούν ανοιχτά για να
φανέ. Μόλις νοιώσουνε καταιγίδα, κουρνιάζουνε στα λιμάνια. Παίζει το
δελφίνι με τις πλώρες. Τότε, σαλτάρουνε πολλοί μαζί, χιμάνε και του
βγάζουν τα ματιά, το κομματιάζουν και το τρώνε... Πουλιά του
προλιμένα.
Ξέρω κάτι πετούμενα ίσα με το μικρό σου δάχτυλο, που τα βλέπεις στον
ωκεανό και δεν καταδέχονται να ξεκουραστούν στο κατάρτι.
Ζαλίζομαι στη στεριά. Το πιο δύσκολο ταξίδι, το πιο επικίνδυνο, το καμα
στην άσφαλτο, απ το Σύνταγμα στην Ομόνοια. Έχω ξεράσει στο Λιβανο
όπως οι στεριανοί σε μελτέμι.
Μας λυπάστε γιατί δεν έχουμε σπíti, γιατί περπατάμε με ανοιχτά ποδιά,
γιατί φοράμε
τσαλακωμένα πουκαμίσα κι ασιδέρωτα ρούχα στο πόρτο. Εγώ σας
χαίρομαι. Σίγουρο κρεβάτι, ήρεμος ύπνος. Καφές στο κομοδίνο και οι
εφημερίδες. Εκδρομή το Σαββατοκύριακο με κεφτέδες. Όμως δεν
αλλάζω τη δουλεία μου με τη δίκη σας ούτε για μια μέρα.
Παιδιά: Πέστε μας κάτι από τα ταξίδια σας...
Ναυτικός: Πόσες φορές το χω ακούσειΜα γιατί; Για να σπρώχνει ο
ένας τον άλλο με τον αγκώνα και να γελάτε;...
(*N. Καββαδίας, Βάρδια*)

... Το μαχαίρι...

Απάνω μου έχω πάντοτε στη ζώνη μου σφιγμένο
ένα μικρό αφρικανικό ασάλινο μαχαίρι
- όπως αυτά που συνηθουν και παίζουν οι Αραπάδες-
που από ένα γερο έμπορο τ αγόρασα στ Αλγέρι.

θυμάμαι, ως τώρα να τανε, το γερο παλαιοπώλη,

οπού έμοιαζε με μια παλιαν ελαιογραφία του Γκόγια,
ορθόν πλάι σε μακριά σπαθιά και σε στολές σχισμένες,
να λέει με μια βραχνή φωνή τα παρακάτω λογία:

Ετούτο το μαχαίρι, εδώ, που θέλεις ν αγοράσεις
με ιστορίες αλλόκοτες ο θρύλος το χει ζώσει,
κι όλοι το ξέρουν πως αυτοί που κάποια φορά το χαν,
καθένας κάποιον άνθρωπο δικό του έχει σκοτώσει.

Ο Δον Μπαζιλιο σκότωσε μ αυτό τη Δόνα Τζούλια,
την όμορφη γυναίκα του, γιατί τον απατούσε.
Ο Κοντέ Αντονιο, μια βραδιά, το δύστυχο αδερφό του
με το μαχαίρι τούτο δω κρυφά δολοφονούσε.

Ένας αράπης τη μικρή ερωμένη του από ζήλια
και κάποιος ναύτης Ιταλός ένα Γραικό λοστρόμο.
Χέρι με χέρι ξέπεσε και στα δικά μου χεριά.
Πολλά έχουν δει τα ματιά μου, μ αυτό μου φέρνει τρόπο.

Σκύψε και δεσ το, μι άγκυρα κι ένα οικόσημο έχει,
ειν αλαφρυ, για πιάσε το δεν πάει ούτε ένα κουάρτο,
μα εγώ θα σε συμβούλευα κάτι άλλο ν αγοράσεις.
-Ποσό έχει; - Μονό φράγκα εφτά. Αφού το θέλεις, πάρτο.

Ένα σπιλέτο έχω μικρό στη ζώνη μου σφιγμένο,
που ιδιοτροπία μ έκανε και το καμα δικό μου,
κι αφού κανένα δε μισώ στον κόσμο, να σκοτώσω,
φοβάμαι μη καμία φορά το στρέψω στον εαυτό μου...
(*N. Καββαδίας, Θ. Μικρούτσικος*)

Εικόνα 10^η: Η ξενιτιά

... Συλλογιέμαι τους ναυτικούς.... Εκείνους που αυτή την ώρα γυρνούν
στους μεγάλους δρόμους του Αμβούργου η του Μοντεβίδεο, ντυμένοι με
τα καλά τους ρούχα, χαρούμενοι σαν μαθητές λυκείου, που έχουν έξοδο
και που κοιτούν με την ίδια μαγεμένη περιέργεια τις βιτρίνες των
καταστημάτων και τις γυναίκες που περνούν... Εκείνους που έχουν μείνει
χωρίς δουλεία και περνούν τις ώρες τους στα μικροκαφενεία των
λιμανιών, παίζοντας χαρτιά, λιπαρά από την πολλή μεταχείριση η
μετρώντας και ξαναμετρώντας, σκεφτικοί, τα λεφτά που τους απομένουν
και που τα έχουν βγάλει από τα βάθη του κόρφου τους..

(*K. Ουρανής*)

Ναυτικός: ... Σου χει τύχει να φτάσεις στο μωλο και το καράβι σου να χει
φύγει για δέκα χιλιάδες μίλια ταξίδι, να χει νυχτώσει, να πέφτει ομίχλη
στο ποτάμι, να σαι τρεις ώρες μακριά από το προξενείο σου; Στην τσέπη
ούτε μια πένα, το πακέτο αδειανό. Είναι το πιο βαρύ θαλασσινό κρίμα.
Για χρονιά σε δείχνουν με το δάχτυλο... Εκείνος που έχασε το καράβι του
στην... Παραμονή Χριστούγεννα... Όσο μεθυσμένος να σαι ξεζαλίζεσαι
στο μομέντο. Κάθεσαι πάνω σε μια σιδερένια δέστρα και σκέφτεσαι. Οι

εργάτες σχολάνε και προσπερνούν αδιάφορα. Βάνεις αυτί μήπως ακούσεις τη γλωσσά του τόπου σου. Βγαίνεις απ τους ντόκους και τριγυρνάς στην εργατική συνοικία. Βλέπεις τα φωτισμένα θαμπά τζαμιά, τα δαντελένια κουρτινάκια. Ανοίγει μια πόρτα και σε χτυπά η μυρωδιά του σπιτιού, της κουζίνας...
(N. Καββαδίας, Βάρδια...)

... Συλλογιέμαι τους ναυτικούς... Εκείνους που τις μεγάλες μονότονες ώρες του πλου, βγάζουν απ τα βάθη των σάκων τους τις αναμνήσεις τους: ξεθωριασμένες φωτογραφίες, κιτρινωμένα γράμματα με καμπουριασμένους χαρακτήρες, καρτ ποσταλ με λουλούδια η ωραίες, σαν κούκλες, γυναίκες, ξενικές δεκάρες, σουγιάδες και μεταξωτά μαντίλια, και που, με το πρόσχημα να τα ταχτοποιήσουν, ξεχνιούνται - ώρα - κοιτάζοντας τα...
(K. Ουρανής)

Ναυτικός: ... Η μανά σου τούτη την ώρα βγάνει τους κουραμπιέδες και σε θυμάται. Έχει κλάψει από νωρίς, μα το κρύβει. Έχει δει όνειρο κακό. Καράβι κάτω από τα δέντρα...
(N. Καββαδίας, Βάρδια)

... Συλλογιέμαι τους ναυτικούς... Εκείνους που πεθαίνουν στο ταξίδι και τους πετούν στην απέραντη κι αδιάφορη θάλασσα κι υστέρα παραδίνουν το φτωχό σάκο τους, με τα παλιά τους ρούχα, το μεγάλο νικελνιο ρολόι τους, τα ξεθωριασμένα γράμματα, τους σουγιάδες, τις ξενικές δεκάρες και το πήλινο αγαλματάκι που παριστάνει την Ελευθερία του λιμανιού της Νέας Υόρκης, σ ένα Προξενείο, απ όπου κανένas, κανένas ποτέ δε θα το ζητήσει...
(K. Ουρανής)

... Απόκληρος...
Σαν απόκληρος γυρίζω στην κακούργα ξενιτιά,
περιπλανώμενος, δυστυχισμένος,
μακριά απ της μάνας μου την αγκαλιά.

Κλαίνε τα πουλιά γι αέρα, κλαιν τα δέντρα για νερό,
κλαίω μανούλα μου κι εγώ για σένα,
που έχω χρονιά για να σε δω.

Πάρε χάρε την ψυχή μου, ησυχία για να βρω,
αφού το θέλησε η μαύρη μοίρα,
μεσ τη ζωή μου να μη χαρώ.
(B, Τσιτσάνης)

Εικόνα 11^η Επίλογος

...Βάρκα γιαλό...
Έμαθα κυρα πως έχεις βάρκα γιαλό
Έμαθα κυρα πως έχεις ψαροπούλα και ψαρεύεις

τζουμ τριαλαριλαρω βάρκα γιαλό.

θα ρθω να σου τη γυρέψω βάρκα γιαλό
θα ρθω να σου τη γυρέψω, για να πάω να ψαρέψω
τζουμ τριαλαριλαρω βάρκα γιαλό.

Έχω βάρκα για σεργιάνι βάρκα γιαλό,
Έχω βάρκα για σεργιάνι, που για ψάρεμα δεν κάνει,
τζουμ τριαλαριλαρω βάρκα γιαλό...
(Νησιότικο / Β. Τσιτσάνης)

...Εφουντάρησε η βαρκούλα...
Εφουνταρησε η βαρκούλα στην ακρογιαλιά,
τώρα γλέντια κι αγκάλισες, χάδια και φίλια,
φυσάει ο μπάτης, φυσάει τ αγέρι,
τρελό μικρό μου, γλυκό μου ταίρι.

Με φιλάκια τούτα κείνα και καλή καρδιά,
αγαπούλες και ρομάντζα, φύκια κι αμμουδιά,
φυσάει ο μπάτης, χτυπάει το κύμα,
τρελό μικρό μου μ έκανες θύμα...

Τώρα θάλασσα και πεύκα, τρελές και φίλια
θέλουν ερωτά κορίτσια στην ακρογιαλιά,
φυσάει ο μπάτης μπρος στ ακρογιάλι,
τρελό μικρό μου με πιάνει ζάλη.
(Στελλάκης)

...Οι γλαροί...
Ξεκινάμε πάμε μακριά
σ αλλά μέρη, σ άγνωστα νερά
στο μουράγιο μένεις μονή εσύ
πάντα ο νους μου θα ναι στο νησί.

Τώρα το πλοίο έχει σαλπάρει
κι από τα ματιά σβήνει η στεριά
μεσ στα κατάρτια πετούνε οι γλαροί
κι εγώ σου λέω Έχε γεια.

Γύρω - γύρω η θάλασσα γυαλί
μα η σκέψη μου έγινε πουλί
λάμπει ο ήλιος τώρα από ψηλά
στο μυαλό μου έρχονται πολλά.

Πέλαγο θα σκίσω μακρινό
θάλασσα να βλέπω κι ουρανό
μα η συντροφιά μου θα σαι εσύ
πάντα ο νους μου θα ναι στο νησί.(Χ. Βασιλειάδης, Ν. Μειμάρης)

(Δραματουργική επεξεργασία-σύνθεση: Νίκος Γκόβας)